

ZAMONAVIY MAKTABLARDA INFORMATIKA O'QITISH METODIKASI MUAMMOLARI

Zokirova Nigora Ne'matillayevna

Namangan viloyati, Kosonsoy tuman ixtisoslashtirilgan maktab o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitish metodikasida yuzaga kelayotgan muammolar tahlil qilinadi. Fan dasturlarining yangilanishi, o'qituvchilarning malakasi, o'quvchilar motivatsiyasi, darsliklar sifati hamda texnik ta'minot masalalari ko'rib chiqilib, ularni hal etish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: informatika, metodika, zamonaviy maktab, axborot texnologiyalari, o'quv jarayoni, raqamli savodxonlik. Bugungi kunda informatika fani o'quvchilarning raqamli savodxonligini shakllantirishda muhim o'rin tutmoqda. Raqamli texnologiyalar hayotimizning barcha jabhalariga kirib kelgani sababli, zamonaviy maktablarda informatika darslarini samarali tashkil etish ta'lim tizimining ustuvor vazifasiga aylangan. Ammo bu yo'nalishda bir qator metodik muammolar mavjud bo'lib, ular ta'lim sifati va o'quvchilarning bilim darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

XXI asr – bu axborot texnologiyalari asridir. Har bir jamiyatning taraqqiyoti, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy sohalarida raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasiga chambarchas bog'liq. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, umumta'lim maktablarida informatika fanining o'rni beqiyosdir. O'zbekiston Respublikasida “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida informatika ta'limini takomillashtirish dolzarb masalaga aylangan. Ammo ushbu yo'nalishda bir qancha metodik muammolar mavjud bo'lib, ularning ilmiy asosda tahlili va samarali yechimlari ishlab chiqilishi zarur.

Axborot texnologiyalari sohasidagi o'zgarishlar juda tez kechmoqda. Shu bois, informatika fan dasturlari doimiy yangilanib turadi. Ammo maktab o'qituvchilari bu o'zgarishlarga moslashishga har doim tayyor emas. Bu esa darslarda eski bilimlar berilishiga olib kelmoqda. Informatika sohasi har yili yangilanmoqda, lekin o'quv dasturlari va metodik materiallar bu yangiliklarga tez moslasha olmayapti. Bu holat o'qituvchilarning dars berish jarayoniga to'sqinlik qiladi. Masalan, sun'iy intellekt, blokcheyn, kibershavfsizlik kabi mavzular maktab dasturlarida deyarli yoritilmagan.

Ko'plab informatika o'qituvchilari kompyuter savodxonligiga ega bo'lsa-da, zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanishda qiynaladilar. Interaktiv usullar, loyiha asosida o'qitish, masofaviy ta'lim vositalaridan samarali foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslari yetarli emas.

Ko'plab o'qituvchilar dasturlash asoslarini bilsa-da, zamonaviy metodik usullar – loyiha asosida o'qitish, raqamli platformalardan foydalanish (Google Classroom, Kahoot, Moodle) bo'yicha tajriba yetishmaydi. Bundan tashqari, ba'zi o'qituvchilar faqat nazariyaga tayanib, amaliy darslarni e'tiborsiz qoldiradi.

O'quvchilarning ko'pchiligi informatika fanini “oson” yoki “faqat kompyuter o'ynash” fan sifatida qabul qiladi. Bu esa o'z navbatida darslardagi passivlikka olib keladi.

O'quvchilarga real hayotdagi IT sohalarining ahamiyatini tushuntirish yetarli darajada amalga oshirilmayapti.

Informatika o'qitish metodikasi — bu o'quvchilarga axborot texnologiyalarini o'rgatish, ularda algoritmik tafakkur, mantiqiy fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Bu metodika umumiy pedagogik tamoyillar bilan bir qatorda, informatikaning o'ziga xos jihatlariga tayangan holda rivojlanadi:

Interaktivlik: o'quvchi faoliyatini faollashtirish;

Moslashuvchanlik: har bir o'quvchining bilim darajasiga moslashish;

Amaliyotga yo'naltirilganlik: nazariy bilimlarni real hayotda qo'llash imkoniyatini berish;

Axborot xavfsizligi asoslarini o'rgatish. Ko'plab o'quvchilar informatika fanini faqat amaliyot doirasida ko'radi va uni nazariy asoslarini o'zlashtirishga yetarlicha e'tibor bermaydi. Bu esa o'quv jarayonining sifatsizligiga olib keladi.

Ba'zi hollarda darsliklar zamonaviy texnologiyalarni inobatga olmagan, eskirgan ma'lumotlarga asoslangan bo'ladi. Bu esa o'quvchilarning hozirgi zamon texnologiyalarini to'liq o'rganishiga to'sqinlik qiladi.

Ayrim maktablarda kompyuterlar soni yetarli emas, mavjudlari esa texnik jihatdan eskirgan. Internet tezligi past yoki umuman yo'q. Bular informatika darslarini to'laqonli olib borishga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ba'zi hududlardagi maktablarda internet tarmog'ining zaifligi, kompyuterlar sonining yetishmasligi, mavjud texnikaning eskirganligi informatika darslarining sifatiga bevosita salbiy ta'sir ko'rsatadi. Hatto, ayrim maktablarda informatika darslari nazariy tarzda olib boriladi.

Amaldagi darsliklar va qo'llanmalar ko'p hollarda o'z vaqtida yangilanmaydi. Ko'pincha ular faqat nazariy ma'lumotlarga boy, amaliy topshiriqlar va zamonaviy dasturiy vositalar haqida kam ma'lumot beradi.

Informatika fanini zamonaviy talablar asosida o'qitish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim:

O'qituvchilar uchun zamonaviy o'qitish metodikasi bo'yicha muntazam kurslar tashkil etish; Darsliklarni zamonaviy axborot texnologiyalariga mos ravishda qayta ishlab chiqish;

O'quvchilar motivatsiyasini oshirish uchun interaktiv va loyiha asosida o'qitish metodlarini keng joriy etish;

Maktablarni zamonaviy texnik vositalar bilan jihozlash va barqaror internet bilan ta'minlash. Takliflar va yechimlar.

1. Metodik qo'llanmalarni yangilash: Mavjud darslik va qo'llanmalarni zamonaviy dasturlash tillari, sun'iy intellekt asoslari va amaliy loyihalar asosida qayta ishlab chiqish.

2. Malaka oshirish kurslarini kengaytirish: Informatika o'qituvchilari uchun zamonaviy raqamli pedagogika, onlayn platformalardan foydalanish, metodik yangiliklar bo'yicha yiliga kamida bir marotaba malaka oshirishni majburiy qilish.

3. Loyiha asosida ta'lim metodikasini joriy etish: O'quvchilarni guruhlariga bo'lib, real muammolarni hal etuvchi kichik IT loyihalar ishlab chiqishga yo'naltirish. Bu orqali ularning mustaqil fikrlashi va amaliy ko'nikmalari rivojlanadi.

4. Ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlikni kuchaytirish: Informatikaning dolzarbligi haqida targ'ibot-tashviqot ishlarini olib borish, IT olimpiadalar, tanlovlar va ko'rgazmalar tashkil etish.

5. Texnik ta'minotni yaxshilash: Har bir maktabda yuqori tezlikdagi internet, zamonaviy kompyuter sinfi va raqamli laboratoriyalar tashkil etilishi kerak.

Zamonaviy maktablarda informatika o'qitish jarayonini samarali tashkil etish uchun nafaqat o'quv dasturlarini yangilash, balki o'qituvchilarning metodik

salohiyatini oshirish, o'quvchilarda fanga nisbatan qiziqishni kuchaytirish va texnik ta'minotni yaxshilash zarur. Bu boradagi tizimli yondashuv, davlat siyosati va jamoatchilik faolligi informatika ta'limining yangi bosqichga chiqishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. – «Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch», 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi – Informatika fan dasturi (5-11-sinflar), 2023.
3. UNESCO – ICT Competency Framework for Teachers, 2020.
4. Qodirov A., Rasulov Sh. – «Informatikani o'qitish metodikasi», Toshkent, 2021.
5. UNESCO. ICT in Education: A Critical Literature Review and Its Implications. 2020.
6. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Informatika fan dasturi. 2023.
7. Qodirov A., Rasulov Sh. – Informatikani o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2021.
8. Azizova M. – Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar, Toshkent, 2019.
9. Axrorova G. – Raqamli pedagogika asoslari, 2022.